

ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ ТА ПРАВА “КРОК”

ЗАТВЕРДЖУЮ

Заступник голови Приймальної комісії

[Signature]
Н.М. Літвін

[Signature]
2023 р.

ПРОГРАМА
ПРОГРАМА ФАХОВОГО ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ
ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 081 – ПРАВО
ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ
СТУПЕНЯ ДОКТОРА ФІЛОСОФІЇ

РОЗГЛЯНУТО І СХВАЛЕНО

на засіданні кафедри
теорії та історії держави і права
(протокол № 8 від «24» березня 2023 р.)

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програму вступного випробування до аспірантури зі спеціальності 081 «Право» розроблено згідно з вимогами Закону України “Про вищу освіту” в обсязі програми рівня вищої освіти магістра з даної спеціальності та призначено особам, які здобули вищу освіту за ступенем магістра (освітньо-кваліфікаційного рівня спеціаліста), і які мають достатній рівень теоретичних знань, умінь, навичок та інших компетентностей, для продукування нових ідей, оволодіння освітньо - науковою програмою підготовки здобувача вищої освіти ступеня доктора філософії, а також проведення власного наукового дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та/або практичне значення.

Вступний іспит зі спеціальності проводиться в усній формі за екзаменаційними білетами. При складанні вступного іспиту вступники мають виявити знання предмета категорійно-понятійного апарату, нових підходів до трактування окремих понять, категорій та термінів, розуміння їхньої сутності, а також знання фактів, термінології, структур, принципів, закономірностей, методів і засобів правової науки.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ

Оцінювання знань вступників відбувається за 100-бальною шкалою та національною шкалою.

«Відмінно» (90-100 балів) виставляється вступникам, які показали вміння самостійно характеризувати основні закономірності державно- правових явищ та вільно оперувати категоріальним апаратом; вміння давати послідовні, чіткі і логічно побудовані відповіді на основні та додаткові питання; продемонстрували обізнаність з усіма поняттями, фактами, термінами; аргументовано використовують їх, уміють застосовувати матеріал для винесення власних суджень.

«Добре» (70-89 балів) виставляється за правильне і логічне відтворення матеріалу, розуміння основоположних теорій і фактів, вміння встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між ними з несуттєвими помилками; вільне оперування понятійним апаратом з окремими неточностями; має місце недостатня аргументація при оцінці дій, процесів, явищ.

«Задовільно» (50-69 балів) виставляється за знання, які продемонстровані в неповному обсязі. Вони, зазвичай, носять фрагментарний характер. Теоретичні та фактичні знання відтворюються репродуктивно, без глибокого осмислення, аналізу, порівняння, узагальнення. Відчувається, що вступник недостатньо обізнаний з матеріалом джерел із навчальної дисципліни та не може критично оцінити наукові факти, явища, ідеї.

«Незадовільно» (1-49 балів) виставляється за неправильну або поверхневу відповідь, яка свідчить про неусвідомленість і нерозуміння поставленого завдання. Відповідь засвідчує вкрай низький рівень володіння програмним матеріалом.

ЗМІСТ ПРОГРАМИ ПІДГОТОВКИ ДО ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ «ТЕОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА»

Тема 1. Загальна теорія держави і права як юридична наука

Поняття та предмет теорії держави і права. Виникнення і розвиток теорії

держави і права. Функції теорії держави і права. Методологія дослідження теорії держави і права. Місце теорії держави і права в системі юридичних та інших суспільних наук.

Тема 2. Поняття та загальна характеристика держави. Державна влада

Загальна характеристика держави, поняття та ознаки. Державний суверенітет. Поняття, ознаки та структура державної влади. Особливості державної влади. Органи державної влади. Методи здійснення державної влади. Сутність держави.

Тема 3. Функції держави

Поняття, зміст та значення функцій держави. Ознаки функцій. Система функцій держави, їх класифікація. Внутрішні функції держави. Зовнішні функції держави. Форми і методи здійснення функцій держави.

Тема 4. Механізм держави

Поняття, значення і структура механізму держави. Апарат держави та принципи його організації. Поняття і структура механізму сучасної держави. Види державних органів. Органи держави та самоврядування: їх співвідношення. Співвідношення системи державних органів та органів місцевого самоврядування в Україні, делегування повноважень за законодавством України. Формування механізму держави (державного апарату) в Україні.

Тема 5. Форма держави

Поняття форми держави та її складові частини. Форма державного правління. Складна форма державного устрою. Державно-правовий режим. Елементи форми держави: форма правління; форма державного устрою; політичний режим. Ознаки та види монархії. Поняття, характерні риси і види республіки.

Тема 6. Демократична, правова, соціальна держава та громадянське суспільство

Поняття, принципи демократії. Виникнення і розвиток вчення про правову державу. Поняття, ознаки та принципи правової держави. Загальна характеристика соціальної держави. Громадянське суспільство: поняття та структура. Історичні передумови виникнення громадянського суспільства. Сучасні концепції громадянського суспільства. Роль концепцій верховенства права та прав людини в ідеології формування та функціонування громадянського суспільства.

Тема 7. Держава та особа

Поняття, структура та види правового статусу особи. Поняття основних прав, свобод і обов'язків людини. Правовий захист прав і свобод людини і громадянина. Співвідношення держави і особи.

Тема 8. Поняття та сутність права

Поняття і ознаки права. Походження права. Об'єктивне та суб'єктивне право. Цінність права. Сутність права. Функції права. Цінність права. Соціальне призначення права. Соціальне регулювання. Поняття, функції і види соціальних норм. Норми права. Норми моралі. Корпоративні норми. Релігійні норми. Технічні норми. Співвідношення права з іншими соціальними нормами.

Тема 9. Норма права. Принципи права

Поняття і ознаки норм права. Види норм права. Спеціалізовані (нетипові) та колізійні норми права. Структура норми права. Реалізація норм права: поняття та

основні ознаки. Поняття та ознаки принципів права. Класифікація принципів права.

Тема 10. Джерела (форми) права

Поняття форми права. Джерела (форми) права та їх класифікація. Правовий звичай. Правовий прецедент. Нормативно-правовий договір. Нормативно-правовий акт. Особливості джерел права різних правових сімей. Нормативно-правовий акт: поняття, ознаки, види. Правова доктрина. Науково-практичні коментарі до законодавства. Систематизація законодавства.

Тема 11. Нормативно-правовий акт як форма права

Поняття та ознаки нормативно-правових актів. Види нормативно-правових актів. Дія нормативно-правових актів у часі, просторі й за колом осіб. Чинність нормативно-правових актів. Набрання, припинення та зупинення дії нормативно-правового акта. Поняття системи законодавства.

Тема 12. Правотворчість

Правоутворення. Правотворчість: поняття, принципи і види. Юридична техніка. Правотворча, правоінтерпретаційна та правозастосовна, юридична техніка. Види правотворчої діяльності, стадії і структура правотворчого процесу.

Тема 13. Тлумачення норм права

Поняття і необхідність тлумачення права. Сутність тлумачення- з'ясування, тлумачення-роз'яснення. Способи тлумачення норм права: поняття та основні риси. Граматичне (філологічне, семантичне, лінгвістичне) тлумачення правових норм. Логічне, історичне, системне та наукове тлумачення правових норм. Види тлумачення права за суб'єктами.

Тема 14. Реалізація і застосування норм права

Сутність, поняття, основні ознаки реалізації права. Основні форми безпосередньої реалізації права. Застосування норм права як особлива форма його реалізації. Правозастосовні акти: поняття та ознаки.

Тема 15. Правова поведінка

Поняття та структура правової поведінки. Види правової поведінки. Поняття та основні ознаки правомірної поведінки. Об'єктивна та суб'єктивна сторони правомірної поведінки. Види правомірної поведінки. Правомірна поведінка і правопорушення.

Тема 16. Правові відносини

Поняття та основні ознаки правових відносин. Забезпеченість правовідносин захистом державного примусу.

Основні види правовідносин. Суб'єкти правовідносин. Правоздатність, дієздатність та деліктоздатність суб'єктів правовідносин. Об'єкти правовідносин. Юридичний і фактичний зміст правовідносин.

Тема 17. Правопорушення

Загальна характеристика та ознаки правопорушення. Елементи правопорушення. Суб'єкт, об'єкт, суб'єктивна сторона, об'єктивна сторона правопорушення. Поняття та форми вини. Класифікація правопорушення. Види правопорушень. Злочини, проступки (види проступків). Причини правопорушення та шляхи їх усунення.

Тема 18. Юридична відповідальність

Поняття і ознаки юридичної відповідальності. Принципи юридичної

відповідальності. Функції юридичної відповідальності. Види юридичної відповідальності. Риси юридичної відповідальності. Стадії юридичної відповідальності. Обставини, що виключають юридичну відповідальність. Підстави звільнення від юридичної відповідальності.

Тема 19. Правова система та її структура

Поняття та ознаки правової системи суспільства. Структура правової системи суспільства. Підсистеми правової системи. Правова система і право. Підходи до розуміння категорії «правова система». Елементи правової системи. Поняття, сутність та завдання національної правової системи.

Тема 20. Правовий вплив та правове регулювання

Правове регулювання і його вплив на суспільні відносини. Поняття, предмет, прийоми і типи правового регулювання. Основні стадії правового регулювання. Механізм правового регулювання як система засобів правового впливу на суб'єктів суспільних відносин. Формування правової поведінки. Елементи механізму правового регулювання. Співвідношення правового регулювання і правового впливу.

ОРІЄНТОВНІ ПИТАННЯ ПІДГОТОВКИ ДО ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ

«ТЕОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА»

1. Предмет та методологія як визначальні характеристики теорії держави і права.
2. Проблеми поняття та структури правового статусу особи.
3. Проблеми суверенітету держави: поняття та зміст.
Типологія держав. Цивілізаційний та формаційний підходи
4. Поняття та види структурної організації системи законодавства.
5. Прогалини в законодавстві та способи їх подолання.
6. Загальна характеристика сучасних концепцій праворозуміння.
7. Роль правової культури у житті суспільства. Проблеми подолання правового нігілізму.
8. Принципи організації апарату сучасної держави. Реалізація принципу поділу влади.
9. Тлумачення норм права та його значення у процесі правозастосування.
10. Поняття та проблеми структурної організації апарату держави.
11. Питання класифікації стадій застосування норм права.
12. Систематизація законодавства та її форми. Облік законодавства.
13. Сучасне розуміння концепції правової держави.
14. Поняття та функції юридичної відповідальності: загальнотеоретичні та галузеві аспекти.
15. Функції права як основні напрями його впливу на суспільні відносини.
16. Природне і позитивне право, їх співвідношення.
17. Чинність нормативно-правових актів в часі, в просторі та за колом осіб.
18. Поняття і види функцій держави як основних напрямків її діяльності.
19. Форми демократії та проблеми визначення їх змісту.
20. Сучасні форми та методи здійснення функцій держави.

21. Поняття форми держави та проблеми її структури.
22. Принципи права: поняття та класифікація.
23. Форми державного правління та їх класифікація.
24. Склад правопорушення та його структурні елементи.
25. Класифікація стадій правотворчості держави та громадянського суспільства.
26. Співвідношення національного і міжнародного права у правовому регулюванні.
27. Нормативно-правовий акт як основне джерело (форма) права у романо - германській правовій системі.
28. Поняття механізму держави та проблеми його структури.
29. Міжнародні стандарти прав людини та проблеми їх реалізації.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Булкат М. С. Теоретико-правові засади розвитку та функціонування судової влади [Текст] : монографія / М. С. Булкат ; НАН України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. Київ : Юрид. думка, 2018. 502 с.
2. Громадянське суспільство в Україні: сучасний стан, виклики, стратегія модернізації: монографія: У 3 т./за заг ред.. акад. НАН України Ю. С. Шемшученка та акад. НАПрН О. В. Скрипнюка / Т.2: Доктринальний вимір галузевих засад функціонування громадянського суспільства в Україні. Київ: Вид-во «Юридична думка», 2019. 588 с.
3. Дідич Т. О. Правоутворення в Україні: теоретико-правові та практичні аспекти : Монографія. К. : Видавництво Ліра-К, 2018. 492 с.
4. Законотворення: сучасні реалії та тенденції розвитку: монографія / О.Л. Копиленко та ін.. К.: Ін-т законодавства Верховної Ради України; Кам'янець-Подільський: ТОВ «Друкарня Рута», 2014. 232 с.
5. Загальна теорія права : підручник / [О. В. Петришин, Д. В. Лук'янов, С. І. Максимов, В. С. Смородинський та ін.] ; за ред. О. В. Петришина. Харків : Право, 2020. 568 с.
6. Калюжний Р. А. Наукові основи правотворчості та юридичної техніки [Текст] : курс лекцій / [Р. А. Калюжний, Л. О. Шапенко] ; Нац. авіац. ун-т, Юрид. ф-т. Київ : Людмила, 2019. 73 с.
7. Кириченко В. М., Кириченко Ю. В., Соколенко Ю. М. Політико-правова система України : підручник / за загальною редакцією В. М. Кириченка. Київ: Центр учбової літератури 2019. 304 с.
8. Кучук А. М. Основи теорії правового поліцентризму : монограф. / А. М. Кучук. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ ; Ліра ЛТД, 2017. 312 с.
9. Лелеченко А. П., Васильєва О. І., Куйбіда В. С., Ткачук А. Ф. Місцеве самоврядування в умовах децентралізації повноважень: навч. посіб. / [А. П. Лелеченко, О. І. Васильєва, В. С. Куйбіда, А. Ф. Ткачук] К. : 2017. 110 с.
10. Луць Л. А. Загальна теорія держави та права: Навчально-методичний посібник (за кредитно-модульною системою). К.: Атіка, 2007. 412 с.
11. Макушев П. В., Хрідочкін А. В. Теорія правозастосування : навчальний посібник / П. В. Макушев, А. В. Хрідочкін. Дніпро : Видавничий дім «Гельветика»,

2018. 360 с.

12. Оніщенко Н.М., Пархоменко Н.М.. Соціальний вимір правової системи: реалії та перспективи: монографія / відп. ред. Ю.С. Шемшученко. К: вид- во «Юридична думка», 2011. 186 с.

13. Політична система: сучасні проблеми розвитку громадянського суспільства і держави: у 2-х т. - т.1: Громадянське суспільство в політичній системі: теоретико-методологічний і конституційно-правовий аспекти дослідження/ О. В. Скрипнюк, В.В.Медведчук, О.В.Петришин, А.Й. Француз [та інші]. К.: Логос, 2010. 628 с.

14. Політична система: сучасні проблеми розвитку громадянського суспільства і держави: у 2-х т. - т.2: Правова, демократична держава в політичній системі: стан, тенденції та перспективи розвитку/ О. В. Скрипнюк, В.В.Медведчук, О.В.Петришин, А.Й. Француз [та інші]. К.: Логос, 2010. 692 с.

15. Права людини в національному та європейському контекстах : підручник / Н. І. Петрецька, Ю. М. Бисага, Д. М. Белов та ін. ; за заг. ред. Н. І. Петрецької, Ю. М. Бисаги. Ужгород, Видавничий дім “Гельветика”, 2018. 482 с.

16. Правова держава : історія, теорія, методологія [Текст] : навч. посіб. / Ю. П. Лісовська, П. М. Лісовський, С. А. Подоляка. К. : Кондор, 2018. 347 с.

17. Правозастосування : навч. посіб. / О. А. Назаренко та ін. / За заг. ред. С. Д. Гусарєва. Київ : НАВС, ФОП Маслаков, 2020. 160 с.

18. Рабінович П. М. Основи загальної теорії права і держави. Навчальний посібник. К.: Атіка, 2002. 312 с.

19. Теорія держави і права : підручник / [О. М. Бандурка, О. М. Головка, О. С. Передерій та ін.] ; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф., акад. НАПрН України О. М. Бандурки ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2018. 416 с.

20. Теорія держави і права : посіб. для підгот. до іспитів / Д. В. Лук'янов, С. П. Погребняк, В. С. Смородинський ; за заг. ред. О. В. Петришина. Харків : Право, 2018. 196 с.

21. Скакун О. Ф. Теорія права і держави: Підручник. К.: Алерта, 2014. 524 с.

22. Теорія держави і права: Академічний курс: Підручник / За ред. О. В. Зайчука, Н. М. Оніщенко. К.: Юрінком Інтер, 2006. 688 с.

23. Теорія держави і права : підручник / О. В. Петришин, С. П. Погребняк, В.С. Смородинський та ін.; за ред. О. В. Петришина. Х.: Право, 2015. –368 с

24. Теорія держави і права [Текст] : підручник / С. Л. Лисенков [и др.] ; ред. С.Л. Лисенков. К. : Юрінком Інтер, 2005. 448 с.

25. Теорія держави і права: навч. посібник / [С.К.Бостан, С.Д.Гусарєв, Н.М.Пархоменко та ін.]-К.: В.Ц «Академія», 2013. 348с.

26. Шемшученко Ю. С., Оніщенко Н. М, Скрипнюк О. В. та ін. Правова ідеологія як засадничий принцип консолідації українського суспільства. Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. Київ. 2018. 86 с.

27. Явір В. А. Етнополітична інтеграція та дезінтеграція у сучасному світі: політико-правовий концепт: монографія. Київ: Логос, 2018. 452 с.

ТЕМА № 1. ДЕРЖАВА ТА ПРАВО КРАЇН СТАРОДАВНЬОГО СХОДУ

Особливості суспільного та політичного розвитку країн Стародавнього Сходу. Місце і роль релігії у державах Стародавнього Сходу. Стародавньосхідна деспотія як специфічна форма правління. Джерела та основні риси права держав Стародавнього Сходу. Утворення та розвиток Стародавнього Єгипту: суспільний лад, державний лад, центральне та місцеве управління, суд, поліцейські органи, армія, право. Особливості виникнення та розвиток держави у Стародавньому Вавілоні. Правове становище населення. Державний лад. Виникнення держави в Стародавній Індії. Особливості суспільного ладу та правовий статус населення. Державний лад. Закони царя Хаммурапі. Регулювання майнових, шлюбно-сімейних відносин. Спадкове право. Зобов'язальне право. Злочини та покарання. Судовий процес. Закони Ману. Право власності та зобов'язальне право. Шлюбно-сімейне та спадкове право. Злочини та покарання. Судовий процес.

ТЕМА № 2. АНТИЧНІ ДЕРЖАВИ ТА ПРАВО

Рабовласницькі держави у Стародавній Греції. Виникнення Афіньської держави. Реформи Тесея, Солон і Клісфена. Рабовласницька демократія в Афінах. Армія. Поліція. Основні риси афінського права. Особливості державно-правового розвитку Спарти. Суспільний лад. Організація влади. Судові органи. Право. Закони Лікурга. Виникнення рабовласницької держави в Стародавньому Римі. Періодизація розвитку римської рабовласницької держави. Особливості суспільного ладу. Реформи Сервія Тулія. Державний лад Стародавнього Риму та його еволюція. Правовий статус особи в Римі. Армія. Поліція. Суд. Військові диктатури. Прийняття християнства. Занепад Римської імперії. Основні етапи розвитку римського рабовласницького права. Джерела та характерні риси права Риму найдавнішого періоду. Закони XII таблиць. Джерела та основні риси права класичного та посткласичного періодів. Публічне та приватне право. Приватна власність. Зобов'язальне право. Шлюбно-сімейне право. Злочини та покарання. Судоустрій та судочинство. Римські юристи. Кодекси. Кодифікація Юстиніана.

ТЕМА № 3. СТАНОВО-ПРЕДСТАВНИЦЬКА МОНАРХІЯ

Утворення станово-представницької монархії у Франції. Генеральні та провінційні штати. Великий березневий ордонанс 1357 р. Посилення королівської влади. Центральне та місцеве управління. Судова система. Розвиток феодального права. 25 Станово-представницька монархія в Англії. «Велика хартія вільностей» 1215 р. Виникнення та діяльність парламенту. Центральні органи влади та місцеве самоуправління. Судові органи. Право. «Загальне право». Статутне право. Право справедливості. Особливості станово-представницької монархії в Німеччині. «Золота булла» 1356 р. Діяльність рейхстагу та ландтагів. «Кароліна» кодекс феодального кримінального та кримінально-процесуального права феодальнороздрібленої Німеччини.

ТЕМА № 4. АБСОЛЮТНА МОНАРХІЯ

Причини формування феодальної абсолютної монархії. Французький класичний абсолютизм. Ліквідація становопредставницьких органів та посилення необмеженої королівської влади. Створення бюрократичного апарату управління. Армія і поліція. Судова система. Розвиток права. Злочини та покарання. Судочинство. Особливості англійського абсолютизму. Королівська влада і парламент.

Центральні органи влади та управління. Держава і церква. Місцеве управління. Поліція. Судова система. Кримінальне право. «Криваве законодавство». Судовий процес. Абсолютна монархія в Німеччині, її особливості. Князівський абсолютизм. Поліцейська держава в Пруссії. Роль бюрократичного апарату, суду, армії, поліції. Джерела та характерні риси права.

ТЕМА № 5. ДЕРЖАВА ТА ПРАВО НОВОГО ТА НОВІТНЬОГО ЧАСУ

Буржуазні революції та виникнення буржуазної держави і права. Різноманітність шляхів становлення влади буржуазії та буржуазних національних систем права в різних країнах. Еволюція та пристосування старих державно-правових інститутів до нових умов. Принципи буржуазного демократизму. Ідеї народного представництва, конституціоналізму та їх реалізація. Принципи буржуазного права. Стабільність і наступність правової надбудови, її гнучкість. Кодифікація права.

ТЕМА № 6. ДЕРЖАВА ТА ПРАВО США (XVIII – XIX ст.).

Причини та особливості революції в Північній Америці. Війна за незалежність та утворення США. «Декларація незалежності» 1776 р. Прийняття конституцій штатів. «Статті конфедерації» 1781 р. Конституція США 1787 р. та утворення федерації. Основні принципи Конституції США. Принцип розподілу влади. Система стримування та противаг трьох гілок влади. Перший цикл конституційних поправок. «Біль про права» 1791 року. Дуалізм права США. Створення федерального державного апарату. Двопартійна система. Територіальне розширення США. 26 Громадянська війна 1861-1865 рр. та її вплив на державно-правовий розвиток США. Другий цикл поправок до Конституції США. Органи влади і управління. Конгрес. Виконавча влада. Президент. Судова система. Армія. Каральні органи. Розвиток поліції. Тюремна система.

ТЕМА 7. ДЕРЖАВНО-ПРАВОВИЙ РОЗВИТОК КРАЇН СВІТУ В XX – поч. XXI ст.

Третя республіка у Франції. Зміни в державному апараті Франції після першої світової війни. Централізація державного апарату в Англії. Послаблення ролі парламенту і зростання впливу уряду. Делеговане законодавство. Виборчі реформи у Великій Британії. Посилення президентської влади в США. Централізація державного апарату. «Новий курс» президента Ф. Рузвельта. Встановлення та законодавче оформлення фашистської диктатури в Італії. Корпоративна держава в Італії. Листопадова революція 1918 р. в Німеччині. Веймарська республіка та її Конституція. Встановлення фашистської диктатури, її державний механізм та політичний режим. Державно-правовий розвиток Японії. Фашизація державного устрою. Особливості японського фашизму. Виникнення П'ятої республіки. Загальна характеристика Конституції 1958 р. Крах фашистської держави в Німеччині. Утворення ФРН та її Конституція 1949 року. Народні-демократичні революції в країнах Європи. Основні державно-правові та соціальні перетворення. Демократичні революції в країнах Європи 1989-1990 рр. і ліквідація тоталітарних режимів. Закріплення політичних прав жінок у міжнародному праві у XX столітті. Створення і діяльність Європейського Союзу – початок історії існування нової форми політичної організації Європи. Статус і повноваження органів влади Євросоюзу (Рада Європи, Єврокомісія та інші). Сьогоднішні тенденції у взаємостосунках держав-членів Європейського Союзу із загальноєвропейськими владними структурами. Діяльність

Ради Європи в галузі прав людини та гендерної рівності. Державно-правовий розвиток сучасних європейських демократій. Сучасний державно-правовий розвиток США.

ТЕМА № 8. ДЕРЖАВА І ПРАВО РУСІ. ОСОБЛИВОСТІ ПОЛІТИЧНОГО РОЗВИТКУ ГАЛИЦЬКОВОЛИНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ ТА ЇЇ ПРАВА

Суспільний лад. Панівна верхівка: Великі Київські та удільні князі, дружинники, бояри, духовенство. Вільні общинники, напівзалежна та залежна людність: смерди, закупи, рядовичі, ізгої, задушні люди, челядь та холопи. Правове становище окремих груп людності. Міське населення: аристократія та низи. Державний устрій. Форма правління. Центральні органи влади та управління: віче як форма народовладдя, Великий Київський князь, рада при 27 князі, князівські з'їзди. Місцева адміністрація: удільні князі, посадники, волостелі. Десяткова система управління: тисяцькі, соцькі, десяцькі. Двірцевовотчинна система управління. Сільська територіальна община (верв) - орган місцевого самоврядування. Судові органи: вервний, князівський, вічовий, доменіальний, церковні суди та їхня компетенція. Особливості суспільного та державного ладу Галицько-Волинської держави. Право. Джерела права: звичаєве право, договори князя з народом, міжкнязівські та міждержавні договори (Русі з Візантією), князівський земляний та церковні устава. «Руська правда», її списки та редакції. Рецептвані джерела права: – Номоканони, «Закон судний людем», «Еклога», «Прохірон».

ТЕМА № 9. СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИЙ ЛАД І ПРАВО УКРАЇНИ У СКЛАДІ ВЕЛИКОГО КНЯЗІВСТВА ЛИТОВСЬКОГО ТА РЕЧІ ПОСПОЛИТОЇ

Формування території Великого князівства Литовського: особливості процесу інкорпорації земель колишньої Київської Русі. Автономний статус України у рамках Великого князівства Литовського, її політичний та адміністративний устрій. Умови Кревської (1385 р.), Городельської (1413 р.) уній та Острівської угоди 1392 рр. Формування станової організації суспільства: магнати, бояри, шляхта, духовенство, міщани, їхня внутрішня соціальна диференціація. Правове становище окремих категорій селянства. Еволюція органів державної влади. «Старії думи», Великий князь Литовський, пани-рада, сейм, їхні повноваження, взаємини з центральними органами влади та управління. «Копа» як орган місцевого самоуправління. Судоустрій: суди державні та церковні. Судова реформа сер. XVI ст.: створення повітових судів – земського, гродського або замкового, підкоморського. Апеляційні установи. Звичаєве право, «Руська правда», привілеї литовських князів та їх види. Судебник Казимира IV Ягелончика 1468 року. «Устава на волоки» – початок процесу закріпачення селян. Литовська метрика. Міжнародні договори. Литовський статут у трьох редакціях. Третій Литовський статут 1588 р. – остаточне закріпачення селян. Право власності. Види землеволодіння. Зобов'язальне право: види договорів, форма та порядок їх укладення. Спадкове право: успадкування за законом та заповітом. Приєднання західноукраїнських земель до складу Польщі у др. пол. XIV ст., зміна їх політико-правового становища. Адміністративно-територіальний поділ Польщі. Причини об'єднувчих тенденцій між Литвою та Польщею. Люблінська унія 1569 року та утворення Речі Посполитої. Зміна статусу українських земель. Наслідки Берестейської церковної унії 1596 р. 28 Буковина у складі Молдавії і Туреччини. Закарпаття у складі Угорського королівства. Кримське ханство під протекторатом

Туреччини. Центральні органи державної влади, їх функції та еволюція в Речі Посполитій. Повноваження центральних органів влади та управління: коронний маршалок, підканцлер, підскарбій, гетьман, референдарій. Місцеві органи влади та органи самоуправління в сільській місцевості: воєводи, старости, каштеляни, волосний староста, писар, сільський сход. Судоустрій. Світські суди: земські, старостинські, магістратські, підкоморські. Королівський суд та його види. Духовний суд. Варшавський сейм 1578 року та утворення Коронного трибуналу. Магдебурзьке право. Вислицький статут 1347 року. Вартський статут 1420-1423 років. Королівські закони, загальні й особисті привілеї, законодавство сеймів та ухвали сеймиків. Судова практика. Право власності. Види землеволодіння. Zobов'язальне право. Судовий процес.

ТЕМА № 10. УКРАЇНСЬКА ГЕТЬМАНСЬКА ДЕРЖАВА (ВІЙСЬКО ЗАПОРОЗЬКЕ) ТА ЇЇ ПРАВО (серед. XVII – кін. XVIII ст.)

Органи військово-адміністративної влади та козацького самоуправління, адміністративно-територіальний поділ Запорозької Січі. Характерні риси звичаєвого козацького права. Соціально-економічне та політичне становище України напередодні і в ході національно-визвольної революції (війни) 1648 – 1657 р.р. Зборівська 1649 р., Білоцерківська 1651 р. угоди Війська Запорозького із Річчю Посполитою. Формування української держави за Б. Хмельницького. Ліквідація польської адміністративно-політичної системи управління. Центральні органи влади Гетьманської держави. Полково-сотенний адміністративно-територіальний устрій. Структура та компетенція органів місцевого управління. Міське самоврядування: магістрати та ратуші. Дипломатичні стосунки Б.Хмельницького з Московією. Рішення Земських соборів 1651 р. та 1653 р. Переяславська рада 8 січня 1654 р. Державно-правовий статус України Гетьманщини за Березневими статтями 1654 р. та царськими жалуваними грамотами від 27 березня та 12 квітня 1654 р. Гетьманські конституції. Обмеження автономних прав України. Роль гетьмана І. Мазепи в боротьбі за незалежну соборну Україну. Шведсько-українська угода 1708 р. Конституція Пилипа Орлика 1710 р. – закономірний результат розвитку державно-правової думки українського народу. Органи самодержавного управління Україною – Гетьманщиною: Посольський приказ, Малоросійський приказ 1663 р., Колегія іноземних справ, Сенат, перша Малоросійська колегія (1722 – 172 рр.), Правління гетьманського уряду (1734–1750 рр.). Остаточне скасування гетьманської влади у 1764 р. Запровадження посади генерал-губернатора. Друга Малоросійська колегія (1764–1786 рр.). іквідація Запорозької Січі та її паланок (1775 р.), козацьких 29 полків на Слобідській Україні та Лівобережжі (1765–1783 рр.). Поширення загальноросійської системи управління. Кодифікація українського права. «Права, за якими судиться малоросійський народ» 1743 р. «Суд і розправа в правах малоросійських» 1750 р. Ф. Чуйкевича. «Книга Статут та інші права малоросійські» 1764 р. В. Кондратьєва. «Екстракт малоросійських прав» 1767 р. «Екстракт із указів, інструкцій і настанов Сенату» 1786 р.

ТЕМА № 11. НАЦІОНАЛЬНА ДЕРЖАВА І ПРАВО УКРАЇНИ У 1917 – 1921 рр.

Проведення Тимчасовим урядом перетворень в державному устрої Росії. Боротьба за національно-державне відродження України. І Універсал Центральної

Ради – проголошення суверенності українського народу. Створення уряду автономної України – Генерального Секретаріату. II Універсал Центральної Ради. III Універсал Центральної Ради – проголошення Української Народної Республіки, встановлення зв'язків з Росією на федеративних засадах. IV Універсал – проголошення Української Народної Республіки суверенною, незалежною державою. Брест-Литовський мирний договір (1918 р.) та його наслідки для України. Організація центральної і місцевої влади. Створення в Україні органів охорони революції і порядку, судової системи. Правотворча діяльність в Українській Народній Республіці. Конституція УНР від 29 квітня 1918 року. Переворот 29 квітня 1918 року і утворення гетьманської держави П.Скоропадського. «Грамота до всього українського народу» від 29 квітня 1918 року. Організація влади згідно з «Законами про тимчасовий державний устрій України» і «Тимчасовим законом про верховне управління державою...». Зовнішня і внутрішня політика Гетьманату. Будівництво збройних сил. Судова система. Право. Встановлення влади Директорії. Заява Директорії від 26 грудня 1918 року. Трудовий конгрес. Закон «Про форму влади в Україні» від 23 січня 1919 року та інші нормативно-правові акти. Держави Антанти і Директорія. Варшавський договір від 21 квітня 1920 року. Утворення ЗУНР. Відозви Української Національної Ради від 1 листопада 1918 року. Вищі і місцеві органи влади та управління ЗУНР. Органи охорони порядку. Судова система. Реорганізація армії. Передвступний договір з Директорією УНР від 14 грудня 1918 року. Акт проголошення соборності України 22 січня 1919 року. Законодавство ЗУНР. Паризька конференція та її наслідки для України.

ТЕМА 12. УКРАЇНСЬКА СРР (УРСР) ТА ЇЇ ПРАВО

Жовтневий переворот у Петрограді в 1917 р. та спроба зміни державного ладу в Україні. Всеукраїнський з'їзд Рад у Києві (грудень 1917 року). Ультиматум радянської Росії та розв'язання війни з Українською Народною Республікою. Питання легітимності I Всеукраїнського з'їзду Рад у Харкові. Конституція УСРР 1919 року. 30 Ризький (1921 року) мирний договір і його наслідки для України. Зв'язки радянської України з Російською Федерацією. Договори про воєнний, господарський, дипломатичний союзи. Правові засади утворення Союзу РСР. Державно-правове становище України за Конституцією СРСР 1924 р. Утворення Молдавської АСРР у складі УСРР (1924-1940 рр.). Формування адміністративно-командної системи управління. Кодифікація законодавства Радянської України. Правові засади примусової колективізації сільського господарства. Конституція УРСР 1937 року. Судова система. Прокуратура. НКВС. Надзвичайний порядок кримінального судочинства: “двійки”, “трійки”, “особлива нарада” при наркомі внутрішніх справ. Масові репресії в Україні. Проголошення незалежності Карпатської України (березень 1939 р.). Президент А. Волошин. Радянсько-німецькі договори та їх історико-правова оцінка. Початок Другої світової війни. Вступ радянських військ на територію Східної Галичини (вересень 1939 р.). Вибори до Народних Зборів Західної України та їх рішення. Вхідження Західної України до складу УРСР. Радянський репресивний апарат у новостворених областях, характеристика політичного режиму. Включення Північної Буковини, Північної і Південної Бессарабії до УРСР, а решти Бессарабії – до колишньої Молдавської АСРР і утворення МРСР у складі СРСР. Утворення Чернівецької області у складі УРСР. Початок радянсько-німецької війни.

Спроба відновлення Української держави актом ОУН (30 червня 1941 р.). Українське державне правління на чолі з Я. Стецьком. Утворення Української Національної Ради в Києві. Українська РСР – член-засновник ООН (24 квітня 1945 р.). Капітуляція Німеччини (8 травня 1945 р.). Об'єднання українських земель у межах СРСР і адміністративнокомандне розв'язання територіально-етнічних проблем. Державницька позиція загонів ОУН-УПА. Правові засади входження Кримської області та Севастополя до складу УРСР. Центральні та місцеві органи державної влади і управління. Друга кодифікація законодавства. Конституція УРСР 1978 р.: основні положення. Державне будівництво в УРСР. Судова система. Прокуратура. Органи внутрішніх справ. Зміни в законодавстві УРСР у 1970-1980 рр.

ТЕМА № 13. РОЗПАД СРСР І ВІДРОДЖЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ НЕЗАЛЕЖНОЇ ДЕРЖАВИ (1991 р. – ПОЧАТОК XXI ст.)

Наростання кризових явищ в СРСР у другій половині 80-х років. Демократизація виборчої системи. Вибори до Верховної Ради УРСР і місцевих Рад народних депутатів (березень 1990 р.). Ухвалення 16 липня 1990 р. «Декларації про державний суверенітет України», її зміст. Діяльність новообраної Верховної Ради. Розмежування повноважень між законодавчими, виконавчими та судовими органами. Зміни в структурі вищої виконавчої влади 31 республіки. Реформування судової системи. Зміни в конституційному праві, трудовому, кримінальному законодавстві. Процесуальне законодавство. Законодавче оформлення створення Української незалежної держави. Всеукраїнський референдум 1 грудня 1991 року. Вибори Президента України. Розпад Союзу РСР і заснування Співдружності Незалежних Держав. Перші кроки на шляху утвердження політичного, економічного і оборонного статусу незалежної України, забезпечення її територіальної цілісності. Міжнародне визнання України, встановлення дипломатичних відносин. Підготовка та прийняття Конституції України 1996 року. Структура, основні положення і значення Основного Закону держави. Гуманізація правових відносин. Реформування галузей права. Правова регламентація майнових відносин в умовах становлення ринкової економіки. Радикальні зміни в кримінальному, кримінально-процесуальному законодавстві України та відміна смертної кари. Вибори 1998 року до Верховної Ради за новим виборчим законом. Квітневий референдум 2000 року та проблеми легітимного впровадження його результатів. Розстановка політичних сил у вищому законодавчому органі України. Вибори Президента України 2004 р., внесення змін до Конституції України. Анексія АРК Російською Федерацією. Дестабілізація політичної ситуації, військовий конфлікт на сході України. Особливості та труднощі геополітичного становища України. Вибори Президента України 2014 р. Зміни у системі державного управління, реформування адміністративної системи, процеси децентралізації. Вибори Президента України 2019 р. та основні тенденції сучасного державно-правового розвитку. Реформування правової системи України. Впровадження європейських і світових стандартів в усіх галузях права. Основні напрями реформування цивільно-правових відносин у сучасній Україні. Головні тенденції у змінах до кримінального та кримінально-процесуального законодавства України на сучасному етапі.

ОРІЄНТОВНІ ПИТАННЯ ПІДГОТОВКИ ДО ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ

«ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ ТА ПРАВА»

1. Характерні риси рабовласницької держави та права.
2. Римська рабовласницька аристократична республіка.
3. Періодизація та загальна характеристика римського рабовласницького права.
4. Основні риси феодальної держави та права.
5. Станово-представницькі установи Англії, Франції, Німеччини (XIII – XV ст.): порівняльна характеристика.
6. Джерела права країн Західної Європи періоду станово-представницької монархії.
7. Джерела права періоду абсолютизму в Англії, Франції та Німеччині.
8. Передумови та основні етапи англійської буржуазної революції.
9. Війна за незалежність США. Декларація незалежності 1776 року. Статті конфедерації 1781 року (США).
10. Основні принципи Конституції США 1787 року. Біль про права 1791 року. Перший цикл конституційних поправок.
11. Причини і особливості буржуазної революції у Франції. Декларація прав людини і громадянина 1789 року.
12. Якобінська диктатура у Франції та її державний механізм.
13. Конституції Франції 1791 р. та 1793 р.: порівняльна характеристика.
14. Цивільний кодекс Франції 1804 року.
15. Утворення Німецької імперії. Конституція Німеччини 1871 року.
16. Кримінальний кодекс Німецької імперії 1871 р.
17. Державно-правові наслідки Першої світової війни: розпад АвстроУгорської, Російської та Османської імперій
18. Жовтневий переворот у Петрограді 1917 р. II Всеросійський з'їзд Рад і його нормативно-правові акти.
19. Конституції СРСР 1924 р та 1936 р.: порівняльна характеристика.
20. Особливості німецького нацизму, італійського фашизму та японського мілітаризму.
21. Розпад СРСР. Утворення СНД.
22. Демократичні революції 1989–1990 років в країнах Центрально-Східної Європи.
23. Утворення НАТО, основний зміст північноатлантичного договору.
24. Історія створення і розвитку Європейського Союзу.
25. Державно-правовий розвиток США у XXI ст.
26. «Руська правда»: загальна характеристика.
27. Магдебурзьке право в українських містах: запровадження та принципи функціонування.
28. Утворення Речі Посполитої Польської та правові наслідки для України.
29. Утворення Запорозької Січі та еволюція її державно-правового статусу.
30. Основні риси звичаєвого права Запорозької Січі.

31. Формування української національної держави у ході визвольної війни під проводом Б. Хмельницького.
32. Державний лад Української гетьманської держави (Війська Запорозького) друга половина XVII ст.
33. Джерела права Української гетьманської держави, їх характеристика.
34. Договірні статті (Конституція П. Орлика), їх історичне значення.
35. Правобережна Україна у XVIII ст.: поділи Польщі.
36. Судова реформа 1864 р. в Росії та її особливості в Україні.
37. Суспільно-політичний устрій Галичини, Північної Буковини та Закарпаття у XIX ст.
38. Державно-правовий розвиток України доби Центральної Ради.
39. Українська Держава 1918 р. (гетьманат П. Скоропадського).
40. Формування української національної держави доби Директорії.
41. Правові засади проголошення ЗУНР. Акт злуки УНР та ЗУНР 22 січня 1919 р.
42. Правові засади входження УСРР до складу Союзу РСР. Конституція СРСР 1924 р.
43. Право УСРР (УРСР) в умовах тоталітарного режиму.
44. Радянсько-німецькі договори 1939 р. та їх наслідки для України.
45. Проголошення незалежності Карпатської України (1939 р.).
46. УРСР – засновник і член ООН.
47. Правове закріплення передачі Кримської області та м. Севастополя до складу УРСР (1954 р.).
48. Конституція УРСР 1978 р.: характеристика основних положень.
49. Конституційний процес в Україні. Конституція 1996 р. Зміст конституційних змін.
50. Вибори Президента України 2014 р. Реформування системи державного управління, процеси децентралізації.
51. Вибори Президента України 2019 р. та основні тенденції сучасного державно-правового розвитку.
52. Основні вектори зовнішньополітичної діяльності України (1991 – 2022 рр.)

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Бойко І.Й. Історія правового регулювання цивільних, кримінальних та процесуальних відносин в Україні (IX-XX ст.) : навч. посібник [для студ. ВНЗ] / Бойко І.Й. Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2014. 903 с.
2. Борисова О. В., Климов А. О. Історія української державності. У 2-х т. / О. В. Борисова, А. О. Климов. Т. 1. К.: Кондор, 2018. 344 с., Т. 2. К.: Кондор, 2018. 464 с.
3. Бостан Л.М., Бостан С.К. Історія держави і права зарубіжних країн / Л.М. Бостан. С.К. Бостан. К.: Центр навчальної літератури, 2019. 730с.
4. Будник С.І., Прус В.З., Шкуратенко О.В. Джерела права Української гетьманської держави: навч. Посібник. К., 2017. 242 с. 5. Гончаренко В. Д. Історія держави і права України. Підручник. К.: Право, 2019. 552 с.
6. Захарченко П. П. Історія держави та права України : підруч. / П. П. Захарченко. К. : Атіка, 2005. 368 с.

7. Захарченко П.П. Історія держави та права зарубіжних країн : навч. посіб. для дист. навч. / П. П. Захарченко, О. О. Ковалевська, О. В. Кузьминець. К.: Україна, 2005. 213 с.

8. Іванов В. М. Історія держави і права України : навч. посіб. / В. М. Іванов. К. : Атіка, 2007. 728 с.

9. Історія держави і права України. Курс лекцій. / В. М. Щербатюк (кер. авт. кол.), П. П. Захарченко, О. В. Кузьминець та ін.; за ред. В. М. Щербатюка. Київ: Видавництво «Фенікс», 2018. 496 с.

10. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. / [О. М. Джу́жа, Т. А. Третьякова, В. С. Калиновський та ін.]. К. : НАВС, 2012. 376 с.

11. Історія держави і права зарубіжних країн: правові джерела : навч. посіб. / упоряд. Г. І. Трофанчук. К. : Юрінком Інтер, 2008. 347 с.

12. Історія держави і права зарубіжних країн. Навчальний посібник для студентів вищих закладів освіти. 3-є видання, стереотипне/ Хома Н.М. Львів: «Новий світ-2000», 2018. 480 с.

13. Історія держави і права України : підруч. / [А. С. Чайковський, В. І. Батрименко, Л. О. Зайцев та ін.] ; за ред. А. С. Чайковського. К. : Юрінком Інтер, 2006. 512 с.

14. Історія держави і права України : підруч. у 2-х т. / В. Д. Гончаренко, А. Й. Рогожин, О. Д. Святоцький та ін. ; за ред. В. Я. Тація та ін. Т. 1. К. : Ін Юре, 2003. 656 с.

15. Історія держави і права України : підруч. у 2-х т. / В. Д. Гончаренко, А. Й. Рогожин, О. Д. Святоцький та ін. ; за ред. : В. Я. Тація та ін. Т. 2. К. : Ін Юре, 2003. 656 с.

16. Історія держави ті права України : словник термінів і понять / [В. В. Щукін, Н. В. Сугацька, А. М. Павлюк] ; під ред. М. М. Шитюка. К. : Кондор, 2011. 284 с.

17. Історія держави та права України (схеми та таблиці): навчальний посібник / О. В. Шкуратенко та ін. К.: «Видавництво Людмила», 2020. 174 с.

18. Історія українського права : навч. посіб. / [І. А. Безклубий, І. С. Гриценко, О. О. Шевченко та ін.] ; за ред. І. А. Безклубого. К. : Грамота, 2010. 334 с.

19. Історія держави і права України: акад. курс : підручник / проф. Б. Й. Тищик, проф. І. Й. Бойко ; Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка. Київ : Ін Юре, 2015. 807 с.

20. Історія держави і права України : підручник / О. І. Нелін. - Київ : Київський університет, 2016. 717 с.

21. Історія держави і права України / [Андрусішин Б. І. та ін. ; редкол. 1-го т.: В. Д. Гончаренко (голова) та ін.]. 2016. 846 с.

22. Історія України. Курс лекцій / [В.М. Щербатюк (кер. авт. кол.), О.В. Кузьминець та ін.]. К.: Фенікс, 2014. 376 с.

23. Конституції і конституційні акти України. Історія і сучасність. (До 15- річчя Конституції України і до 20-ї річниці незалежності України) / Упоряд.: І. О. Кресіна, О. В. Батанов ; від. ред. Ю. С. Шемшученко. 3-є вид. К. : Юридична думка, 2011. 328 с.

24. Кузьминець О. Історія держави і права України : навч. посіб. / О. Кузьминець, В. Калиновський. – 2-е вид. допов. К. : Україна, 2002. 448 с.

25. Кульчицький В. С. Історія держави і права України : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / В. С. Кульчицький, Б. Й. Тищик. К. : Ін Юре, 2008. 624с.
26. Макарчук В. С. Загальна історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. / В.С. Макарчук. вид. 6-те, доповн. К. : Атіка, 2010. 623 с.
27. Орленко В. І. Історія держави і права України : посіб. для підготов. до іспитів / В. І. Орленко, В. В. Орленко. 3-є вид., доповн. та перероб. К. : Вид. ПАЛИВОДА А. В., 2008. 164 с.
28. Терлюк І. Я. Історія держави і права України : навч. посіб. / І. Я. Терлюк. К. : Кондор, 2018. 772 с.
29. Тетарчук І. В. Історія держави і права України. Для підготовки до іспитів. Навчальний посібник. / І. В. Тетарчук. К.: ЦНЛ, 2019. 214 с.
30. Тихоненков Д.А. Історія держави і права зарубіжних країн в питаннях і відповідях / навч. посіб. К.: Право, 2019. 248 с.
31. Хрестоматія з історії держави і права України : навч. посіб. / Упоряд.: А. С. Чайковський (кер.), О. Л. Копиленко, В. М. Кривоніс та ін. К. : Юрінком Інтер, 2003. 656 с.
32. Шевченко О. О. Історія держави та права зарубіжних країн : навч. посіб. для студентів вищих навч. закладів / О. О. Шевченко. Вид. 4, доповн. К., 2010. 296 с.

«КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО УКРАЇНИ»

Тема 1. Конституційне право – провідна галузь національного права України

Конституційне право як галузь юридичної науки. Поняття, предмет, методи та принципи конституційного права. Конституційне праворозуміння. Сучасна доктрина конституційного права.

Тема 2. Система конституційного права України

Проблеми системи конституційного права: поняття та її складові. Інститути та норми конституційного права.

Тема 3. Джерела конституційного права України

Поняття та види джерел конституційного права. Система джерел конституційного права. Конституційні закони як джерела права.

Тема 4. Основи теорії Конституції України

Поняття, структура та система Конституції України. Функції Конституції України та її види. Правова охорона Конституції України. Проблеми тлумачення Конституції України.

Тема 5. Конституційно-правові відносини

Конституційно-правові відносини: поняття, склад, суб'єкти та об'єкти.

Юридичні факти як елементи конституційно-правових відносин.

Тема 6. Конституційно-правова відповідальність

Конституційно-правова відповідальність: поняття, види. Санкції як міра конституційно-правової відповідальності.

Тема 7. Основи конституційного ладу

Загальна характеристика конституційного ладу та його складові. Гарантії конституційного ладу. Конституційні засади розвитку і діяльності громадянського суспільства та його інститутів.

Тема 8. Конституційно-правовий статус людини і громадянина в Україні

Конституційні права і свободи людини в Україні: поняття та види. Гарантії та захист конституційних прав і свобод людини в Україні.

Тема 9. Конституційні форми безпосередньої демократії в Україні

Поняття і види безпосередньої демократії в Україні та їх конституційно-правове регулювання. Поняття і види виборів. Проблеми виборчої системи в Україні. Принципи і стадії проведення всеукраїнського і місцевого референдумів.

Тема 10. Законодавча влада в Україні

Верховна Рада України – парламент України: поняття, функції та повноваження. Склад і структура Верховної Ради України. Основні форми роботи Верховної Ради України. Актуальні проблеми законодавчого процесу в Україні. Конституційно-правовий статус народного депутата України. Юридична природа мандату народного депутата України.

Тема 11. Президент України – глава Української держави

Загальна характеристика конституційно-правового статусу Президента України. Вибори Президента України. Функції та повноваження Президента України. Підстави дострокового припинення повноважень Президента України. Адміністрація Президента України, консультативні, дорадчі та інші органи і служби при Президентові України.

Тема 12. Виконавча влада в Україні

Конституційні засади діяльності органів виконавчої влади та їх система. Основні функції і повноваження Кабінету Міністрів України, його склад і структура. Місцеві органи державної виконавчої влади.

Тема 13. Судова влада та прокуратура в Україні.

Конституційні засади правосуддя та судової влади. Конституційні основи системи судів загальної юрисдикції в Україні: завдання та функції. Конституційні засади судочинства в Україні. Конституційно-правовий статус органів прокуратури.

Тема 14. Конституційний Суд України

Становлення та розвиток конституційної юстиції та Конституційного Суду України. Конституційний склад, функції та повноваження Конституційного Суду України. Структура та порядок діяльності Конституційного Суду України.

Тема 15. Адміністративно-територіальний устрій України

Адміністративно-територіальний устрій України: поняття та система. Конституційний статус столиці України – міста-героя Києва. Конституційно-правовий статус Автономної Республіки Крим.

Тема 16. Місцеве самоврядування в Україні

Конституційні засади місцевого самоврядування: поняття, завдання та функції в Україні. Система місцевого самоврядування в Україні. Гарантії місцевого самоврядування в Україні.

ОРІЄНТОВНІ ПИТАННЯ ПІДГОТОВКИ ДО ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ

КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО УКРАЇНИ

1. Конституційне право України: предмет, методи, принципи та соціальне призначення як провідної галузі права.

2. Сучасна доктрина конституційного права: поняття та особливості, загальна характеристика.
  3. Проблеми системи конституційного права: поняття та її складові.
  4. Джерела конституційного права: поняття та види.
  5. Верховенство права, верховенство Конституції і верховенство закону.
- Співвідношення Конституції і законів України.
6. Поняття, структура та система Конституції України.
  7. Порядок прийняття та внесення змін до Конституції України.
  8. Проблеми тлумачення Конституції України.
  9. Проблеми конституційно-правової відповідальності: поняття, види та суб'єкти.
  9. Юридичні факти як елементи конституційно-правових відносин.
  10. Загальна характеристика конституційного ладу та його складові.
  11. Принципи та гарантії конституційного ладу.
  12. Поняття конституційно-правового статусу людини і громадянина в Україні.
  13. Система конституційних прав і свобод людини в Україні.
  14. Поняття і види форм безпосередньої демократії в Україні.
  15. Конституційно-правове регулювання форм безпосередньої демократії в Україні.
  16. Місце парламенту України у системі органів державної влади. Функції та повноваження Верховної Ради України.
  17. Проблеми законодавчого процесу в Україні.
  18. Конституційно-правовий статус народного депутата України та гарантії його діяльності. Депутатський імунітет.
  19. Загальна характеристика конституційно-правового статусу Президента України.
  20. Підстави дострокового припинення повноважень Президента України.
- Проблеми конституційно-правового регулювання інституту імпичменту в Україні.
21. Конституційні засади діяльності органів виконавчої влади та їх система.
  22. Конституційно-правовий статус місцевих державних адміністрацій.
  23. Конституційні засади судочинства в Україні.
  24. Конституційно-правовий статус органів прокуратури, їх функції та повноваження.
  25. Конституційний склад, функції та повноваження Конституційного Суду України.
  26. Адміністративно-територіальний устрій України: поняття, принципи та система.
  27. Конституційні засади місцевого самоврядування: поняття, завдання та функції в Україні
  29. Територіальна громада як основа місцевого самоврядування.
  30. Гарантії місцевого самоврядування в Україні.

РЕКОМЕНДАВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Акт проголошення незалежності України: Прийнятий Верховною Радою України

- 24 серпня 1991 року // ВВР Української РСР. – 1991. - №38. – Ст. 502.
2. Виборчий кодекс України від 19 грудня 2019 р. №396-ІХ. Відомості Верховної Ради України. 2020. № 7, № 8, № 9, Ст. 48.
  3. Декларація прав національностей України від 1 листопада 1991 року №1771-ХІІ. Відомості Верховної Ради України. 1991. № 53. Ст. 799.
  4. Декларація про державний суверенітет України від 16 лип. 1990 р. №55. Відомості Верховної Ради УРСР (ВВР). 1990. № 31. ст. 429.
  5. Конституція України від 28 черв. 1996 р. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.
  6. Про громадянство: Закон України від 18 січня 2001 року. Відомості Верховної Ради України. 2001. № 13. Ст. 65.
  7. Про державну службу: Закон України від 10 грудня 2015 р. № 889- VIII. Відомості Верховної Ради України. 2016. № 4. Ст.43.
  8. Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб: Закон України від 20 жовтня 2014 року № 1706-VII. Голос України. 2014. 21 листопада.
  9. Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України: Закон України від 15 квітня 2014 року № 1207-VII. Офіційний вісник України. 2014. № 36. Ст. 957.
  10. Про засади внутрішньої і зовнішньої політики. Закон України від 1 лип. 2010 р. №2411-VI11. Відомості Верховної Ради України. 2010. № 40 Ст. 527.
  11. Про звернення громадян: Закон України від 2 жовтня 1996 року. Відомості Верховної Ради України. 1996. №47. Ст. 256.
  12. Про комітети Верховної Ради України: Закон України від 4 квітня 1995 року. Відомості Верховної Ради України. 1995. №19. Ст. 134.
  13. Про Конституційний Суд України: Закон України від 13 липня 2017 року № 2136-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2017. № 35. Ст. 376.
  14. Про міжнародні договори України: Закон України від 29 червня 2004 р. Відомості Верховної Ради України. 2004. № 50. Ст. 540.
  15. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 27 травня 1997 року. Відомості Верховної Ради України. 1997. № 24. Ст. 170.
  16. Про місцеві державні адміністрації: Закон України від 9 квітня 1999 року. Відомості Верховної Ради України. 1999. № 20 – 21. Ст. 190.
  17. Про національну безпеку України. Закон України від 21 черв. 2018 р. № 2469-VIII. Офіційний вісник України. 2018. № 55. Ст. 1903.
  18. Про органи самоорганізації населення: Закон України від 11 липня 2001 року. Відомості Верховної Ради України. 2001. № 48. Ст. 254
  19. Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства: Закон України від 22 вересня 2011 року. Відомості Верховної Ради України. 2012. №19-20. Ст. 179.
  20. Про прокуратуру: Закон України від 10 жовтня 2014 р. Відомості Верховної Ради України. 2015. № 2-3. Ст. 12.
  21. Про Раду національної безпеки і оборони України: Закон України від 5 березня 1998 року. Відомості Верховної Ради України. 1998. № 35. Ст.237.
  22. Про Рахункову палату: Закон України від 2 липня 2015 року № 576- VIII. Відомості Верховної Ради України. 2015. № 36. Ст. 360.
  23. Про Регламент Верховної Ради України. Закон України від 10 лют. 2010 р.

- №1861-VI. Відомості Верховної Ради України. 2010. № 14-15, № 16-17. Ст. 133.
24. Про судоустрій і статус суддів. Закон України від 2 черв. 2016 року № 1402-VIII. Офіційний вісник України. 2016. № 56. Ст. 1935.
25. Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини. Закон України від 23 груд. 1997 р. №776/97-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1998. № 20. Ст. 99.
26. Актуальні проблеми сучасного конституційного права України: зб. наук. пр. / Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України; відп. ред. Ю. С. Шемшученко, О. В. Батанов. К.: Юридична думка, 2014. 456 с.
27. Джерела конституційного права України. Ю.С. Шемшученко [та ін.]: НАНУ, Ін-т держ. і права ім. В.М. Корецького: [відп. ред.: Ю.С. Шемшученко, О.І. Ющик]. - К.: Наукова думка, 2010. - 712 с.
28. Конституційне право України. Академічний курс: Підручник: У 2 т. – Т. 2 / За загальною редакцією Ю. С. Шемшученка. – К.: Юридична думка, 2008. – 800 с.
29. Конституційне право / [О. В. Батанов, Н. С. Наулік, М. М. Стефанчук]. 2017. 144 с.
30. Конституційні права, свободи і обов'язки людини і громадянина в Україні / За ред. академіка НАН України Ю.С. Шемшученка. - К.: Вид-во “Юридична думка”, 2008. - 252 с.
31. Проблеми теорії конституційного права України /За заг. ред. Ю.С. Шемшученка. К.: Парламентське вид-во, 2013. 616 с.
32. Скрипнюк О.В. Конституційне право України: підруч. для студ. вищ. навч. закл. К.: Ін Юре, 2010. 672 с.
33. Совгіря О. В. Конституційне право України. Повний курс [Текст] : навч. посіб. / О. В. Совгіря, Н. Г. Шукліна. К.: Юрінком Інтер, 2012. 541 с.
34. Скрипнюк В. М. Розвиток системи державної влади в Україні: конституційно-правовий аспект : монографія. Київ : Логос, 2010. 504 с.
35. Федоренко В. Л. Конституційне право України: підруч. / До 20-ої річниці Конституції України та 25-ої річниці незалежності України К.: Видавництво Ліра-К, 2016. 616 с.
36. Француз А.Й. Конституційно-правові основи демократичного розвитку політичної системи сучасної України (Концептуальний та нормативний аналіз): монографія/ А. Й. Француз. - К.: Логос, 2005. - 516 с.
37. Ющик О.І. Конституційні основи розвитку законодавства України: навчальний посібник: до 20-річчя Київського університету права НАН України /О.І.Ющик, Ю.Л.Бошицький, В.І.Риндюк; О, І. Ющик, Ю.Л. Бошицький, В.І. Риндюк; НАН України, Київський ун-т права.- Київ: Юридична думка, 2015.- 156 с.